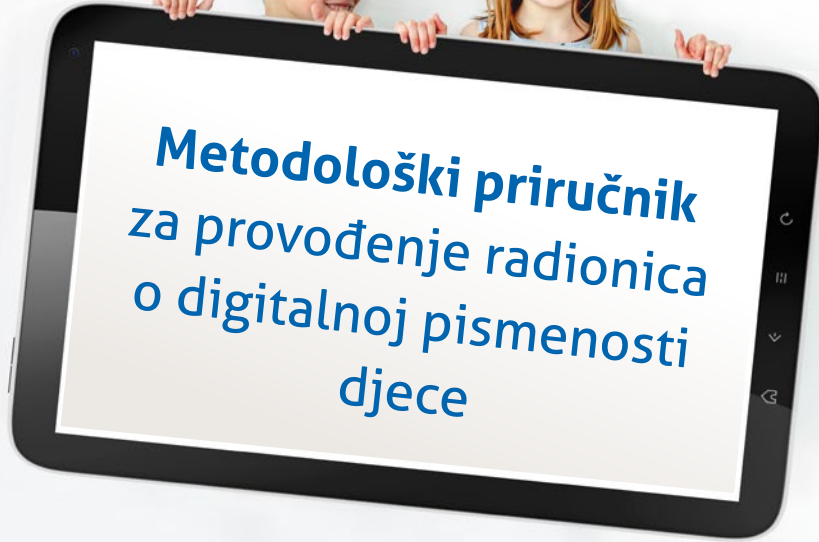




Digitalna pismenost OD VRTIĆA

INTERNET

+1



**Metodološki priručnik
za provođenje radionica
o digitalnoj pismenosti
djece**



Digitalna pismenost OD VRTIĆA

Metodološki priručnik za
provođenje radionica o
digitalnoj pismenosti djece



Impresum

IZDAVAČ: Roditelji u akciji - RODA
Žerjavićeva 10, 10000 Zagreb
e. roda@roda.hr
www.roda.hr

UREDILA: Jasena Knez Radolović, udruga Roda
NAPISALE: Jasena Knez Radolović, udruga Roda i Gorana Miščenić,
psihologinja DV Opatija
LEKTURA: Zlata Knez
ILUSTRACIJE KARTICA: Vibor Juhas
GRAFIČKI DIZAJN I TISAK: Act Printlab d.o.o.
NAKLADA: 30 kom
FOTOGRAFIJE: Shutterstock, Freepik, privatna kolekcija

Zagreb, kolovoz 2025. / 1. izdanje

ISBN 978-953-8131-67-7

Ovaj priručnik izrađen je uz financijsku podršku Grada Zagreba. Sadržaj priručnika u isključivoj je odgovornosti udruge Roda i ni pod kojim uvjetima ne može se smatrati kao odraz stajališta Grada Zagreba.



GRAD
ZAGREB

Napomena o jeziku korištenom u priručniku

Tekstovi u e-tečaju napisani su u ženskom rodu, čime nipošto ne isključujemo muškarce. Žene čine većinu u stručnim timovima predškolskih ustanova te je veći broj odgojno-obrazovnih djelatnica nego djelatnika - zbog tih činjenica smatramo da će velika većina korisnika priručnika biti žene. Kada se koristimo terminom odgojno-obrazovna djelatnica, podjednako mislimo na osobe oba spola.

Svjesne smo i da djeca odrastaju u obiteljima koje su različite po svojem sastavu i broju članova. Zbog jednostavnosti izražavanja koristile smo riječ "roditelji", no vjerujemo da ćete vidjeti da se savjeti jednako odnose na staratelje, posvojitelje i sve odrasle članove u obitelji koji svojim ponašanjem utječu na razvoj djeteta.

Uvod

Današnja su djeca od rođenja okružena ekranima. Odrastajući u digitalnim domovima, vrlo rano počinju sudjelovati u digitalnom svijetu – na različite načine i često bez nadzora odraslih.

Iako postoje rijetke obitelji koje djecu barem u prvim godinama života nastoje odgajati bez ekrana, većina će se složiti da je digitalno okruženje danas neizbježno. Nove okolnosti u kojima živimo nameću odraslima – kako roditeljima, tako i odgojno-obrazovnim stručnjakinjama – odgovornost za poučavanje djece o temama koje prethodne generacije nisu poznavale: sigurnom, odgovornom i svrsishodnom korištenju digitalnih uređaja i sadržaja (ekrana).

Rizici koji proizlaze iz lako dostupnih ekrana mogu se znatno umanjiti ako dijete digitalni svijet upoznaje uz podršku odrasle osobe koja ga vodi, usmjerava i pruža dobar primjer. Da bi dijete postalo odgovoran korisnik tehnologije – što uključuje razumijevanje posljedica vlastitog ponašanja u online prostoru, poznavanje pravila uvažavajuće i nenasilne online komunikacije te svijest o povezanosti ponašanja u virtualnom i stvarnom svijetu – nužan je angažman bliskih odraslih osoba koje svakodnevno modeliraju takva ponašanja.

Za djecu predškolske dobi to su prvenstveno roditelji i obitelj te odgojno-obrazovne djelatnice.

Cilj ovog priručnika jest pružiti odgojno-obrazovnim stručnjakinjama u predškolskom odgoju i obrazovanju konkretne alate, prijedloge i ideje za rad s djecom i roditeljima na temama digitalne i medijske pismenosti. Kroz osmišljavanje razvojno primjerenih radionica, ovaj priručnik podržava izgradnju zdravih digitalnih navika i odnosa prema tehnologiji, koji doprinose sigurnom, odgovornom i uravnoteženom razvoju djece u digitalnom okruženju. Poseban naglasak stavlja se i na razvoj socijalnih i emocionalnih vještina koje djeci pomažu u razumijevanju međuljudskih odnosa, prepoznavanju vlastitih osjećaja te razvoju empatičnog ponašanja – kako u stvarnom, tako i u digitalnom svijetu.

Struktura priručnika

Priručnik za provođenje radionice za djecu i tematskih roditeljskih sastanaka na temu digitalne pismenosti sadrži, uz dva uvodna, pet poglavlja sa smjernicama za organiziranje i provođenje radionica o digitalnoj pismenosti.

U poglavlju *Opće smjernice za provođenje radionica* opisujemo način na koji se pripremiti za provođenje radionica: sebe, prostor, koje dodatne materijale, sadržaje i tehničku opremu možete koristiti kako biste osnovnu ideju pojedine teme upotpunili i obogatili.

U poglavlju *Radionice za djecu* predstavljen je koncept radionica osmišljen u okviru projekta Razmisli pa klikni ide u vrtić/od vrtića¹. Radionice obrađuju teme koje smo kroz godine rada s djecom prepoznale kao temelj buduće digitalne pismenosti djece, njihovog sigurnog i odgovornog korištenja digitalnih tehnologija.

U poglavlju *Radionice za roditelje* donosimo niz tema koje je vrijedno spomenuti roditeljima i osvijestiti im važnost uloge odraslih u razvoju zdravih navika vezanih uz korištenje ekrana uz koje djeca odrastaju. Dijelimo s vama i dosadašnje iskustvo rada s roditeljima.

Kako bismo svi zajedno imali smjernice radimo li dobar posao i kako dalje razvijati teme digitalne pismenosti na način koji je razumljiv i privlačan djeci te pristupačan roditeljima, ono što radimo potrebno je i evaluirati. U poglavlju *Evaluacija radionica* donosimo prijedloge kako provjeriti jesu li djeca usvojila koncepte digitalne pismenosti te u kojoj mjeri i na koji način su izložene teme bile zanimljive, korisne i relevantne roditeljima.

Na kraju, u poglavlju *Dodatni resursi* nudimo vam dodatne sadržaje koji vam mogu pomoći u provođenju radionica, ali i jačanju vaših kompetencija u području digitalne i medijske pismenosti.

1 Od 2016. godine, u Istarskoj i Primorsko-goranskoj županiji provodili su se projekti Razmisli pa klikni ide u vrtić, a u Gradu Zagrebu, Razmisli pa klikni od vrtića. Svi su bili usmjereni na jačanje kapaciteta pedagoških djelatnika u predškolskim ustanovama u temama digitalne pismenosti i na razvoj digitalne pismenosti djece predškolske dobi.

Opće smjernice za provođenje radionica

Radionice s djecom

Radionice za djecu osmišljene su kao interaktivne, razvojno primjerene i lako provedive u vrtićkom okruženju. Prilagođene su djeci predškolske dobi, s ciljem poticanja razvoja digitalne i medijske pismenosti kroz igru, razgovor i zajedničko promišljanje. Radionice vode odgojno-obrazovne djelatnice (odgojiteljice ili stručne suradnice) educirane za njihovo provođenje.

Prije samog provođenja radionice s djecom potrebno je osigurati adekvatan prostor (dvorana, soba dnevnog boravka). Potrebno je proučiti edukativne kartice, pitanja i ciljeve koji se nalaze na poledini svake kartice te odabrati one koje želite predstaviti djeci (tijekom jednog susreta voditeljice biraju kartice ovisno o temi o kojoj žele razgovarati s djecom). Moguće je pripremiti i dodatne materijale (slikovnice, radne listiće, papire, bojice, škare, ljepilo, edukativne animirane filmove) i tehničku opremu (računalo, tablet, mobitel, internet) koji se planiraju koristiti na radionici. Voditeljice mogu koristiti sve materijale koji pomažu djeci na što primjereniji i jasniji način predstaviti željene teme.

Radionice s djecom započinju najavom teme razgovora (ekrani - kompjutori, mobiteli, tableti, igrice, internet). Djeca najčešće pozitivno reaguju na najavu radionice budući da se radi o njima zanimljivim sadržajima.

Na samom početku, važno je dogovoriti s djecom pravila rada: svatko ima priliku nešto reći, čekamo svoj red, ne upadamo jedni drugima u riječ. Može se uvesti i neki predmet za govornika (štap ukrašen vrpcom, mikrofoni i sl.). Nakon uvoda, djeci se pokazuju edukativne kartice s temama o kojima se planira razgovarati.

Razgovor o pojedinoj temi započinje uz pomoć pitanja navedenih na poledini svake kartice, slušajući dječja iskustva te vođenjem djece do zaključka i prenoseći željenu poruku koja je također navedena na poledini kartice. Navedena pitanja voditeljice mogu proširivati dodatnim pitanjima,

ovisno o slijedu razgovora s djecom, njihovim iskustvima, ali i iskustvima i znanjima samih voditeljica.

Na radionici se koriste različiti načini rada: razgovor u grupi, rasprava, praktične vježbe, igre, prikazivanje animiranih filmova.

Optimalno trajanje radionice s djecom je do 45 minuta, iako radionice mogu trajati i dulje, ovisno o uzrastu, interesu, pažnji djece, ali i dinamici te korištenim materijalima i metodama.

Radionice s roditeljima

Radionice s roditeljima mogu se provoditi kao dodatna aktivnost na redovitim roditeljskim sastancima ili kao tematski roditeljski sastanak. Koncept kombinira kratak teorijski uvod s interaktivnim metodama – vođenim razgovorom, analizom svakodnevnih situacija i praktičnim vježbama koje potiču roditelje na promišljanje o vlastitim digitalnim navikama. Cilj radionica nije samo informirati, već i osnažiti roditelje da prepoznaju kako njihove navike oblikuju dječje ponašanje vezano uz ekrane te ih potaknuti na konkretne korake prema stvaranju digitalne ravnoteže u obiteljskom životu.

U pripremi radionice s roditeljima mogu se koristiti materijali iz online tečaja *Digitalna pismenost od vrtića, Djeca i vrijeme pred ekranima i Tehnoferencija* kao i ostali materijali koje možete pronaći na Rodinom portalu - poveznice se nalaze u rubrici Dodatni resursi.

Priprema radionice

Prije radionice, preporučujemo sljedeće:

1. Pregledati materijale i sadržaj radionice:

- Upoznati se s edukativnim kartama koje prate teme radionice
- Pregledati pitanja predviđena za pokretanje razgovora o određenoj temi
- Ako kombinirate radionicu s više kartica, odvojiti one s kojima planirate raditi

2. Pripremiti prostor:

- Urediti prostor za rad u krugu ili manjoj skupini

3. Pripremiti materijale i opremu:

- Edukativne karte
- Tehnička oprema (projektor, laptop, zvučnici) ako ste odlučili prikazati neki od edukativnih animiranih filmova
- Edukativni animirani filmovi
- Papir, flomasteri, ljepljivo, slike, naljepnice (ovisno o radionici)

4. Provjeriti tehničke uvjete:

- Radi li internet (ako je potreban)
- Rade li svi digitalni alati koje ćemo koristiti (npr. videa, web stranica i sl.)



Metodologija

Preporučene metode rada

S DJECOM

Korištenje edukativnih karata: Karte kao vizualni i narativni poticaj za razgovor i aktivnosti

Vođeni razgovor: Voditeljice postavljaju otvorena pitanja i potiču djecu da izraze svoje mišljenje (npr. „Što radiš kada ti se na ekranu pojavi nešto čudno?“)

Zajedničko gledanje video sadržaja i prepoznavanje naučenog u njima

Praktične vježbe: Npr. igra „Prepoznaj osobni podatak“, igra uloga (što reći prijatelju koji gleda neprimjereni sadržaj)

Likovno izražavanje: Crtanje, bojanje, izrada plakata ili digitalne kartice

S RODITELJIMA

Rad u manjim skupinama ili parovima: Za zadatke prepoznavanja sigurnih i nesigurnih sadržaja, osobnih podataka i sl.

Praktične vježbe: Npr. igra „Prepoznaj osobni podatak“, igra uloga (što reći prijatelju koji gleda neprimjeren sadržaj), inventura vremena provedenog na internetu

Diskusija u parovima i grupama, kratki kviz znanja, analiza scenarija iz svakodnevnog života, zajedničko sastavljanje pravila korištenja ekrana u obitelji

Trajanje radionica

Optimalno trajanje osigurava pažnju sudionika i omogućuje kvalitetnu obradu teme bez zasićenja. Voditeljice (odgojno-obrazovne djelatnice) najbolje poznaju svoju skupinu djece (i njihove roditelje) pa se preporučeno vrijeme može uzeti samo kao smjernica i može prilagoditi potrebama skupine s kojom se radi.



Za djecu: 30 do 45 minuta

- Idealno je raditi u manjim skupinama (8–12 djece)
- Preporučeno je provesti sve teme u nekoliko tematskih radionica kroz nekoliko tjedana



Za roditelje: 45 do 60 minuta

- Može se provesti kao samostalna edukativna radionica ili u okviru roditeljskih sastanaka
- Preporučuju se 2 do 3 radionice različite tematike tijekom pedagoške godine



Radionice s djecom

Radionice su osmišljene kao niz susreta u skupini, tijekom kojih vodimo razgovor uz kartice koje ilustracijama asociraju na teme digitalne pismenosti, važne za djecu predškolske dobi.

Kartice obrađuju sljedeće teme:

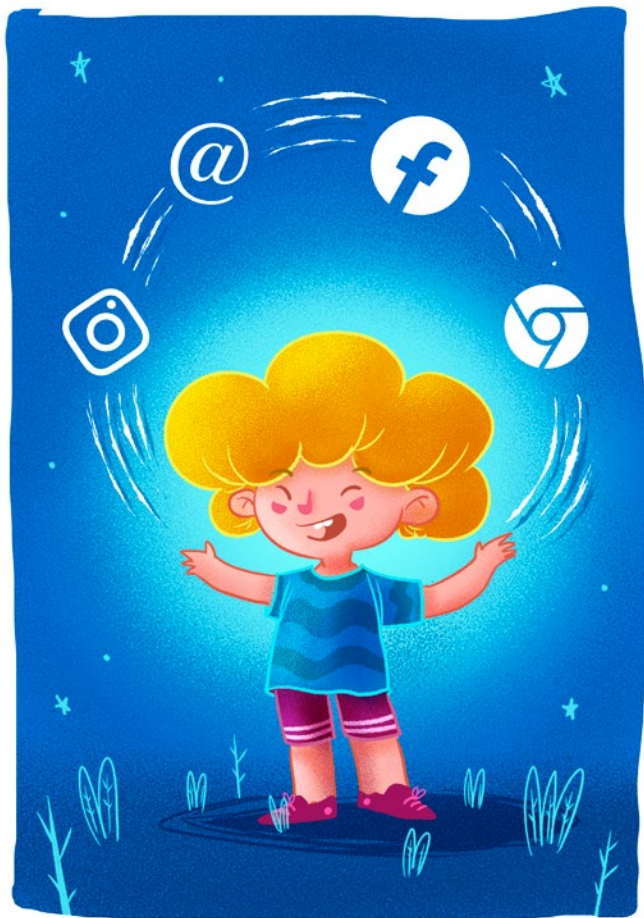
- Što je internet, što znači biti online
- Što sve možemo raditi na internetu
- Zgode i nezgode koje nam se mogu dogoditi na internetu
- Zašto treba promisliti prije nego nešto kliknemo
- Internet i stvarnost
- Internet i osobni podaci
- Internet i osjećaji
- Kako sigurno istraživati internet



Razgovor o pojedinoj temi započne se tako da se djeci pokaže slika (edukativna kartica), ispriča neka (osobna) zgoda na zadanu temu i postavljaju pitanja vezana uz temu koju kartica prikazuje.

Djeca u razgovoru imaju priliku podijeliti ono što im je poznato, neka njima bliska iskustva na temelju kojih se može komentirati situacija, a na kraju zajedno dolazimo do željene poruke ili zaključka (zapisano na poleđini kartice).

Na kraju svakog susreta ili na kraju ciklusa radionica može se pokazati neki od animiranih filmova na pojedinu temu digitalne pismenosti, pročitati i prokomentirati neku od slikovnica koja se bavi ovim temama ili upotrijebiti Rodinu digitalnu slikovnicu (QR kodovi koji vas vode do dodatnih sadržaja nalaze se u rubrici Dodatni resursi).



1. kartica: UVOD U RADIONICU

CILJ

Upoznati navike pojedinog djeteta i obitelji vezane uz ekrane i korištenje digitalnih sadržaja.

Uvesti pojam interneta i dati prostora djeci da sama kažu, što misle, što je to internet.



2. kartica: ŠTO JE TO INTERNET/ONLINE?

CILJ

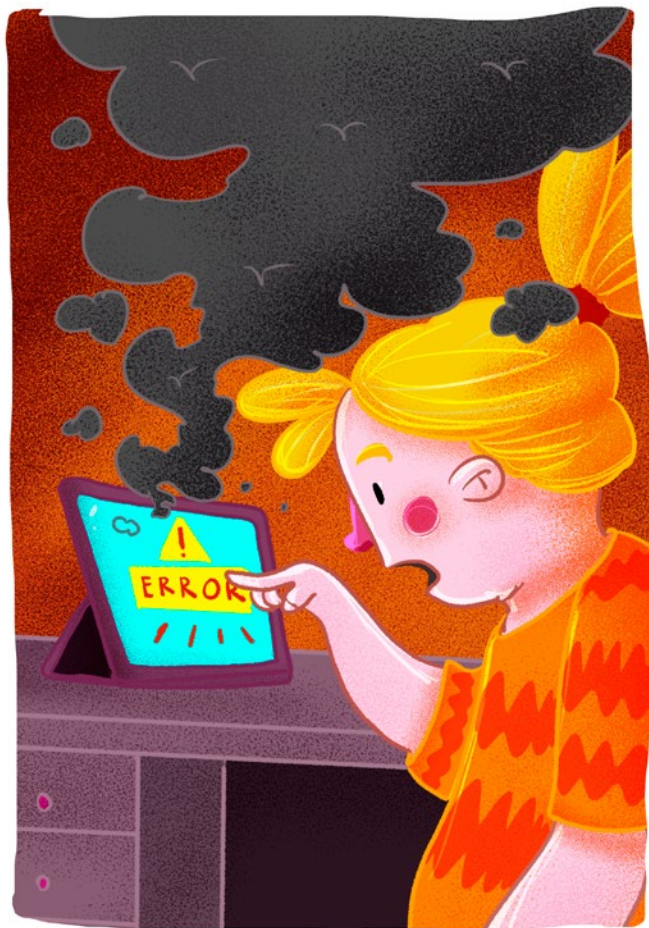
Naučiti što je internet i osvijestiti da većinu stvari koje radimo na digitalnim uređajima, radimo na internetu te da u isto vrijeme na internetu može biti puno ljudi, koje ne vidimo.



3. kartica: ŠTO SVE MOŽEMO RADITI NA INTERNETU

CILJ

Osvijestiti da je potrebno znati i poštovati pravila ponašanja na internetu kako bismo ga svi sigurno i veselo koristili budući da na internetu možemo provoditi različite aktivnosti - pretraživati, učiti, ali i razgovarati s drugima (i uz video). Kada ne znamo pravila, mogu nam se dogoditi različite nezgode.

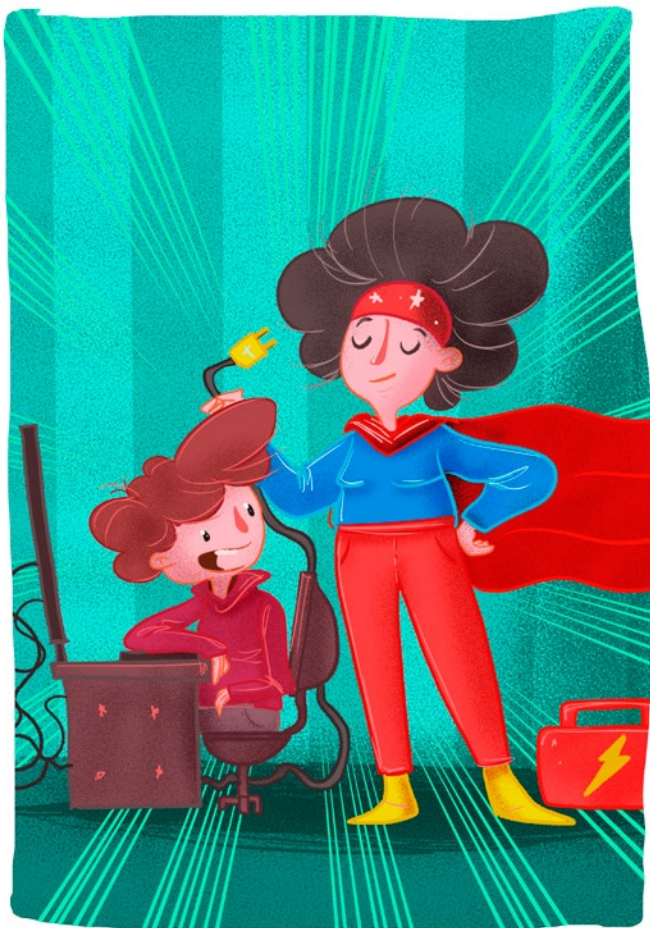


4. kartica: ONLINE ZGODE I NEZGODE

CILJ

Zajedno zaključiti o prvom važnom pravilu sigurnog korištenja interneta (ekrana općenito): internet se istražuje s odraslom osobom.

Kada djeca sama istražuju i dogodi se nešto što im je izazvalo nelagodu, uplašilo ih ili zbunilo - obavezno zovu u pomoć odraslu osobu u koju imaju povjerenja.



5. kartica: ZAŠTO TREBA RAZMISLITI PRIJE KLIKANJA

CILJ

Osvijestiti kod djece da klikanjem na poveznice i gumbe mogu uzrokovati neki problem na uređaju koji koriste. Kad se na ekranu pojavi nešto što ne razumiju, što traži od njih da na nešto kliknu, upale neki gumb ili podijele neku informaciju, važno je zapamtiti da se ne smije klikati dalje, već zvati u pomoć odraslu osobu.

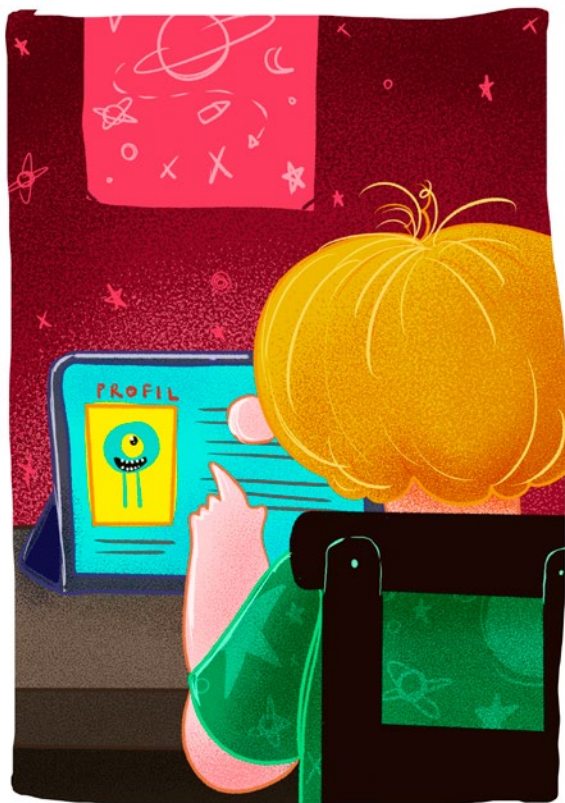


6. kartica: INTERNET I STVARNOST – SADRŽAJI KOJE DJECA SUSREĆU

CILJ

Osvijestiti da na internetu ima puno izmišljenih stvari koje se mogu činiti jako stvarnima. Sve je prikazano vrlo stvarno kako bi nas zabavilo, ali nas zbog toga ponekad može jako uplašiti.

Najbolje je odabrati sadržaje koje će djeca gledati zajedno s odraslom osobom od povjerenja (roditeljem, tetom, stricem, bakom). Ako vide nešto što ih plaši i nisu sigurni je li izmišljeno ili stvarno - trebaju pozvati u pomoć odraslu osobu.



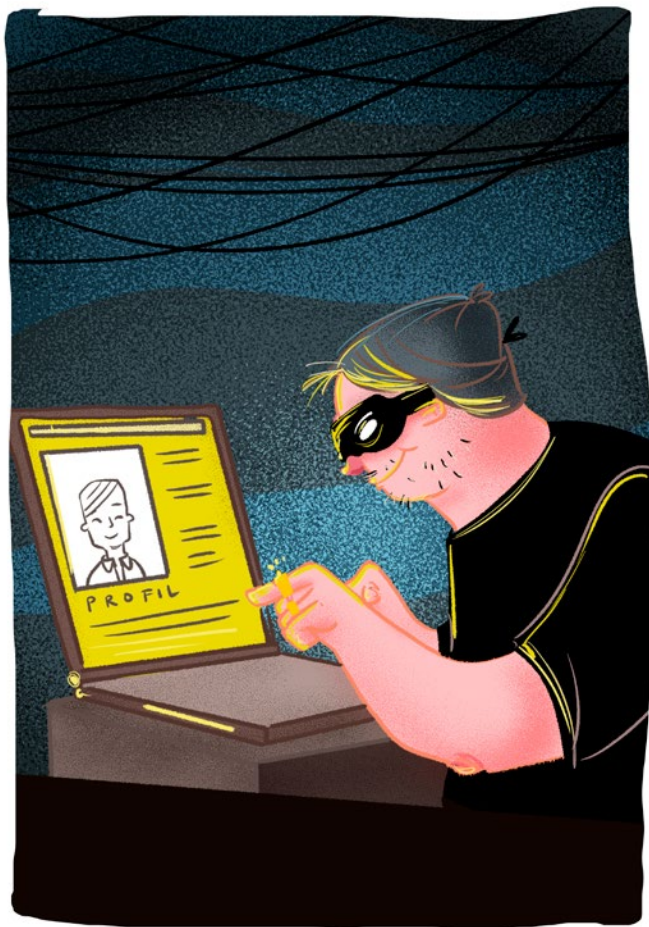
7. kartica: INTERNET I STVARNOST – OSOBE KOJE DJECA SUSREĆU

CILJ

Naučiti da ne treba vjerovati svemu što se može vidjeti na internetu.

Internet mnogima služi za razgovor i druženje onda kada se ne mogu vidjeti uživo. Na internetu možemo upoznati i nove ljude.

No, važno je zapamtiti da se na internetu svatko može predstaviti kako god želi te staviti lažne fotografije i druge podatke, opise i priče o sebi, a to ne možemo provjeriti. Ponekad je teško prepoznati razliku između izmišljenog i stvarnog.



8. kartica: INTERNET I STVARNOST – LAŽNO PREDSTAVLJANJE, LOŠE NAMJERE

CILJ

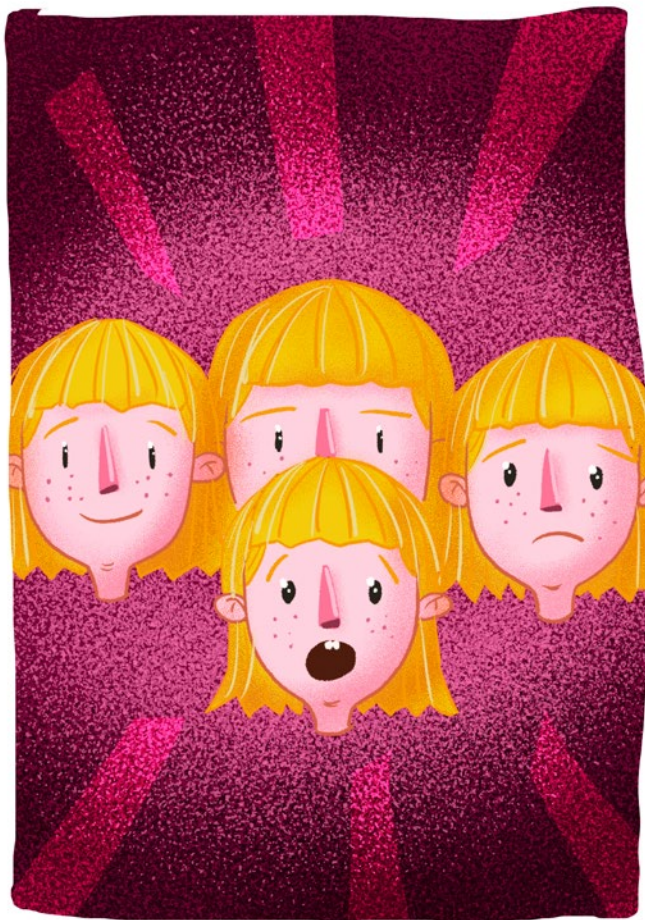
Naučiti da se neki ljudi na internetu predstavljaju lažno iz loših namjera - žele nas prevariti, uzeti nam osobne podatke, dobiti od nas informaciju o tome kada nikoga nema kod kuće. To je jedan od razloga zašto djeca smiju razgovarati samo s osobama koje poznaju uživo te uz znanje i dopuštenje roditelja.



9. kartica: INTERNET I OSOBNI PODACI

CILJ

Naučiti što su to osobni podaci (oni prema kojima nas netko može lako prepoznati). Osobne podatke trebaju čuvati, ne dijeliti. Preko ekrana ne smiju dijeliti niti svoje niti osobne podatke roditelja, zato što ne možemo doista znati tko je s druge strane ekrana, mobitela, tableta.



10. kartica: INTERNET I OSJEĆAJI

CILJ

Osvijestiti da internet i ekrani ne bi smjeli biti izvor neugodnih osjećaja – tuge, straha, nelagode, uznemirenosti. Zato ga je važno istraživati s odraslom osobom i vjerovati da će ona znati odabrati sadržaj koji je primjeren za djecu. Kad jednom počnemo susretati druge osobe i razgovarati s njima online, tada moramo zapamtiti da pravila lijepog ponašanja vrijede i na internetu.



11. kartica: KAKO SIGURNO ISTRAŽIVATI ONLINE SVIJET

CILJ

Osvijestiti da različite odrasle osobe u djetetovom okruženju mogu biti osobe od povjerenja koje će djeci pomoći istraživati internet, odabrati sadržaje namijenjene djeci i pomoći riješiti probleme koji nastanu nepažnjom. To mogu biti članovi obitelji, prijatelji obitelji, odgojiteljice, učiteljice u školi - osobe uz koje dijete odrasta.

Primjer radionice s djecom

Radionica: Osobni podaci na internetu (kartica broj 9)

Cilj radionice: Naučiti što su to osobni podaci te pravila čuvanja osobnih podataka u stvarnom životu i na internetu

Priprema za radionicu

Prostor:

- Urediti prostor za rad u krugu ili manjoj skupini (dvorana ili soba dnevnog boravka)

Materijali i oprema

- Edukativna karta: Osobni podaci
- Tehnička oprema (računalo, zvučnici, projektor)
- Edukativni animirani film Avanture Lee & Kim
- Papirići/kartice s navedenim osobnim/neosobnim podacima, kutija ili vrećica za papiriće/kartice

Metode rada: razgovor, diskusija, praktične vježbe prepoznavanja osobnih podataka

Sudionici: grupa od 8 do 12 djece

Trajanje radionice: 30 do 45 minuta (radionica može trajati i dulje ovisno o uzrastu, interesu, pažnji djece, ali i dinamici te korištenim materijalima i metodama)



Tijek radionice

Na samom početku s djecom je važno dogovoriti pravila rada: svatko ima priliku nešto reći, čekamo svoj red, ne upadamo jedni drugima u riječ. Može se uvesti i neki predmet za govornika (štap ukrašen vrpcom, mikrofon...).

Djeci se u uvodu najavi da ćemo razgovarati o nekim pravilima ponašanja na internetu.

Nakon uvoda s djecom započinjemo razgovor o osobnim podacima. Voditeljica pita djecu znaju li što su to osobni podaci. Iskustvo pokazuje da najčešće neka djeca u grupi znaju što su osobni podaci.

Nakon uvodnog pitanja o osobnim podacima i njihovih odgovora, djeci se pojasni da su osobni podaci oni podaci o nama i našoj obitelji preko kojih nas ljudi mogu prepoznati, baš nas u odnosu na sve ostale ljude.

Nakon pojašnjavanja o tome što su osobni podaci, voditeljica potiče djecu da navedu još neke osobne podatke te i sama nadopuni odnosno navede još neke osobne podatke koje djeca do sada nisu nabrojala. Važno je djeci napomenuti da se ne smiju slati fotografije kao ni zaporce koje koristimo.

Voditeljica razgovara s djecom o tome jesu li im roditelji nekada rekli da svoje osobne podatke (ime i prezime, adresu, broj telefona...) ne smiju dijeliti s osobama koje ne poznaju. Iskustvo također pokazuje da djeca najčešće imaju tu uputu, a voditeljica može u razgovoru potvrditi da je važno, kao što su im i roditelji rekli, da se osobni podaci ne smiju dijeliti s nepoznatim osobama.

U nastavku je s djecom važno provjeriti znaju li tko su nepoznate osobe – osobe koje oni ne poznaju, koje su sreli prvi put, koje ne poznaju njihovi roditelji.

Djeci se može ispričati priča: Šetate se gradom sa svojom mamom i sretnete osobu koju vi ne poznajete, ali vaša mama ju pozdravi i ljubazno razgovara s njom. Ako vas ta osoba pita kako se zovete, hoćete li joj odgovoriti?

Nakon navedenog primjera, s djecom porazgovarati o tome da je u redu da se u ovoj situaciji odgovori na pitanje njima nepoznate osobe, jer su u društvu mame (osobe kojoj vjeruju i koja će ih zaštititi), jer je ta osoba poznata njihovoj mami i mogu se osjećati sigurno ako je mama uz njih i dopušta im odgovoriti.

Voditeljice se mogu susresti sa situacijom da djeca na pitanja voditeljice o osobnim podacima odbiju i njoj dati osobne podatke, no tada se djeci može pojasniti da odgojiteljice, stručne suradnice i ostali ljudi koji rade u vrtiću nisu nepoznate osobe, da su to osobe koje svakodnevno brinu o njihovoj sigurnosti te da će čuvati njihove podatke. Također, djecu se može podržati u namjeri da ipak ne žele podijeliti svoje osobne podatke nekome u koga nisu sigurni, dok to ne provjere sa svojim roditeljima ili drugim osobama kojima vjeruju.

Voditeljica dalje pita djecu o tome što misle, smiju li dijeliti svoje osobne podatke na internetu i zašto.

U ovom dijelu nastavlja se razgovor o pravilima koja vrijede i u stvarnom životu. Svoje osobne podatke trebamo čuvati, ne dijeliti. Preko ekrana, također, ne smijemo dijeliti niti svoje niti osobne podatke roditelja, zato što ne možemo doista znati tko je s druge strane ekrana, mobitela, tableta, ne možemo znati tko je zaista osoba s kojom ponekad razgovaramo (npr. u igricama koje igraju online).

Voditeljica može djeci dati i primjer youtubera koje djeca nerijetko prate na internetu te za koje mogu misliti da su im poznate osobe. Međutim, važno je djeci istaknuti da to nisu njima poznate osobe jer se nikada nisu međusobno upoznali te da s njima isto tako ne smiju dijeliti osobne podatke.

U ovoj radionici djeci se može prikazati edukativni animirani film Avanture Lee i Kim. Film je snimljen na engleskom jeziku pa je djeci potrebno prevoditi razgovor te tijekom gledanja pojašnjavati o čemu se radi. Ako se voditeljice odluče na prikazivanje filma, svakako je i nakon gledanja važno s djecom porazgovarati o prikazanom, potaknuti ih da podijele neka svoja iskustva, pitati ih što misle o onome što su vidjeli u filmu, je li ih nešto uznemirilo, prestrašilo te normalizirati situaciju, posebno ukoliko se kod neke djece primijeti nelagoda ili strah zbog sadržaja.

S djecom se ponavlja pravilo: Što učiniti ako nas netko pita za naše osobne podatke? Nikad ne dijelimo naše osobne podatke niti podatke naše obitelji. U slučaju nesigurnosti, uznemirenosti važno je odmah zvati odraslu osobu kojoj vjerujemo.

U nastavku, voditeljica s djecom može kratko razgovara o tome s kim igraju igrice, pojavljuju li se u tim igricama neke osobe koje ne poznaju. Djeca ponekad navode pozitivne odgovore na ovo pitanje pa je tu situaciju važno iskoristiti za pojašnjenje zašto se s tim osobama ne smiju dijeliti osobni

podaci (nepoznata osoba, ne znamo tko je doista ta osoba, je li se osoba predstavila pravim ili lažnim imenom, kako i u stvarnom životu i na internetu nisu svi ljudi dobrih namjera, žele nas prevariti, uzeti/ukrasti podatke).

Nakon razgovora s djecom preporuča se odigrati igru uz pomoć koje ćemo provjeriti jesu li djeca razumjela što su to osobni podaci i što smijemo, a što ne smijemo dijeliti s nepoznatim osobama, odnosno objavljevati na internetu.

U sredinu kruga stavlja se košarica/vrećica s papirićima/ karticama na kojima su navedeni osobni ili neki neosobni podaci – ime, prezime, broj telefona, imena roditelja, imena braće, naziv škole/vrtića, najdraža boja, knjiga, film, pjesma, pjevač, igrice, igra, igračka, glumac, adresa, ime kućnog ljubimca... Papiriće/kartice voditelji izrađuju sami, printanjem primjera osobnih/neosobnih podataka na A4 papir nakon čega se izrezuju pojedini primjeri, a koje se može i plastificirati ako ih želite višekratno upotrijebiti.

Djeca izvlače papiriće/kartice nakon čega se zajednički čita i glasa radi li se o osobnom podatku koji ne smijemo dijeliti s nepoznatim osobama.

Na kraju radionice djeci podijeliti listić za evaluaciju uz pomoć kojeg se razgovara o njihovim dojmovima.



Radionice s roditeljima

Roditelji imaju najvažniju ulogu u oblikovanju ranih digitalnih navika svoje djece. Djeca promatraju, oponašaju i uče iz svakodnevnog ponašanja odraslih uključujući i odnos prema tehnologiji. Zbog toga suradnja s roditeljima ima dvostruku svrhu: osnaživanje njih kao digitalnih uzora i poticanje zajedničkog, sigurnog i odgovornog korištenja ekrana unutar obitelji.

Kada razgovaramo s roditeljima o digitalnoj pismenosti, važno je uspostaviti odnos koji se temelji na povjerenju, razumijevanju i podršci. Iako mnogi roditelji prepoznaju da digitalna tehnologija snažno utječe na razvoj djece, često nisu sigurni kako postaviti granice, koje su dobre prakse ili kako djeci objasniti pravila korištenja interneta i uređaja.

Uloga odgojno-obrazovnih djelatnica nije da prosuđuju ili poučavaju roditelje već da osvijeste važnost uloge koju imaju u oblikovanju digitalnih navika obitelji te ih ohrabre da budu aktivni vodiči svojoj djeci u digitalnom okruženju.

Radionice se mogu provoditi kao tematski dio redovitog roditeljskog sastanka ili zaseban tematski roditeljski sastanak o temama digitalne pismenosti koje su važne za djecu predškolske dobi i cijelu obitelj. Mogu se provoditi uživo ili online.

Neke od tema korisnih za odrasle:

- Opasnosti na internetu za djecu predškolske dobi
- Negativan utjecaj ekrana na zdravlje djece
- Roditelj kao uzor
- Dijete i vrijeme pred ekranima
- Obiteljska pravila korištenja digitalne tehnologije
- Tehnoferencija - kako ekrani remete odnos između roditelja i djeteta
- Digitalna ravnoteža i digitalna dobrobit

Prilikom predstavljanja pojedine teme roditeljima, izbjegavajte davati točne upute, radije razgovarajte o pojedinim temama naglašavajući zajedničku brigu o dobrobiti djeteta.

Na primjer: „Danas su djeca izložena ekranima puno mlađa nego ranije – zato razgovaramo s njima i roditeljima o tome kako sigurno i odgovorno koristiti tehnologiju.“

Korisno je suptilno osvijestiti roditeljima da oni sami oblikuju digitalne navike svoje djece. To se može učiniti bez nametanja, kroz poruke poput: „Djeca najviše uče promatrajući nas. Ako vide da i mi imamo dogovorene trenutke bez ekrana, lakše će prihvatiti granice.“

Prilikom predstavljanja pojedine teme, za lakše uključivanje roditelja u raspravu i dijeljenje iskustava, mogu pomoći otvorena pitanja poput:

- „Kako vaša obitelj koristi tehnologiju kod kuće?“
- „Postoji li nešto što dobro funkcionira, ili nešto što biste voljeli promijeniti?“
- “Pogledajmo zajedno koliko vremena dnevno svatko od nas provede na mobitelu.” (npr. pozvati ih da uzmu svoje mobitele i odu na Postavke - Digitalna dobrobit i roditeljska zaštita te provjere koliko su danas proveli vremena na mobitelu u pojedinim aktivnostima; ova aktivnost vrlo brzo osvježuje količinu provedenog vremena odraslih na mobitelima čega najčešće nismo svjesni)

Roditelji će lakše prihvatiti savjet ako osjećaju da nisu sami i da ih se ne procjenjuje i ne osuđuje te kada vide da i drugi imaju slična/ista iskustva i izazove. Kada im pristupamo s poštovanjem, bez osuđivanja i s razumijevanjem svakodnevnih izazova, stvaramo prostor za dijalog te potičemo pozitivne promjene koje vode prema većoj digitalnoj pismenosti djece – i čitave obitelji.

Kako pristupiti roditeljima čije dijete ima teškoće povezane s pretjeranim korištenjem ekrana?

Kada dijete pokazuje teškoće koje se mogu povezati s prekomjernim korištenjem ekrana – poput nemira, problema sa spavanjem, agresivnosti, povlačenja ili teškoća u komunikaciji – odgojno-obrazovne djelatnice mogu pomoći roditeljima da na te izazove odgovore s razumijevanjem i podrškom.

Preporučuje se razgovor usmjeriti na ponašanje i dobrobit djeteta, bez izravne procjene roditeljskih navika. Na primjer: „Primijetile smo da se [ime djeteta] u zadnje vrijeme teže koncentrira i brzo frustrira. Zanima nas kako vi to doživljavate kod kuće, voljele bismo zajedno razumjeti što se događa i kako mu možemo pomoći.“

Roditelji se rjeđe zatvaraju ako osjete da ih se ne procjenjuje, već da ih se razumije. Potrebno je normalizirati izazove koje suvremeni život i digitalno okruženje donose, a korisno je i ponuditi male, konkretne prijedloge bez pritiska. Na primjer: „Ako želite, možemo s vama podijeliti nekoliko ideja koje su se pokazale korisnima u sličnim situacijama – vi najbolje znate što bi moglo funkcionirati u vašoj obitelji, što biste mogli primijeniti.“

Važno je roditeljima pružiti prostor za razmišljanje i dati im do znanja da ih se podržava.

Suradnja s roditeljima na ovako osjetljivim temama ne temelji se na izravnom davanju savjeta (osim ako ih oni sami ne zatraže), nego na stvaranju sigurnog prostora za dijalog u kojem se mogu dogoditi stvarne i trajne promjene u digitalnim navikama cijele obitelji.

Kao i kod rada s djecom, tako i za rad s roditeljima i obradu osnovnih tema digitalne pismenosti, nije važno da imate više tehničkih znanja i iskustva u digitalnom okruženju od roditelja, važno je da imate razvijenu svijest i znanje o tome kako digitalno okruženje utječe na razvoj djeteta i kako roditeljske navike vezane uz digitalne uređaje utječu na oblikovanje navika cijele obitelji.

Evaluacija radionica

Evaluacija je sastavni dio kvalitetno osmišljenog i provedenog odgojno-obrazovnog rada. U kontekstu radionica o digitalnoj i medijskoj pismenosti, ona nam omogućuje da sagledamo koliko su aktivnosti bile razumljive, korisne i prilagođene djeci i roditeljima. Kroz jednostavne metode evaluacije možemo prikupiti vrijedne povratne informacije koje nam pomažu unaprijediti sadržaj, pristup i način rada, ali i osnažiti sudionike u procesu zajedničkog učenja i rasta.

Evaluacija radionica za djecu

Kako bismo procijenili uspjeh radionica za djecu, promatramo dječje ponašanje tijekom aktivnosti (razina angažmana, izrazi lica, verbalne i neverbalne reakcije), provodimo kratku refleksiju nakon radionice te razgovaramo s djecom uz pomoć jednostavnih pitanja. Djeca mogu izraziti svoje dojmove i kroz crteže ili odabir simbola (npr. smajlići ili boje) koji prikazuju kako su se osjećala tijekom aktivnosti.

Djeci posebno zanimljiv način procjene jest gledanje nekog od animiranih filmova na temu digitalne pismenosti i prepoznavanja dobrih i loših navika ili elemenata teme o kojoj se razgovaralo te različite igre, poput prepoznavanja koji naši podaci jesu osobni podaci ili koje slike jesu stvarne, a koje lažne ili zajednička izrada plakata s pravilima ponašanja prilikom korištenja ekrana.²

U nastavku je prikazan primjer evaluacijskog listića za djecu, no možete izraditi i svoju verziju.

Evaluacijski listić sadrži pitanja i grafike koje simboliziraju pojedine odgovore. Nečitačima čitamo pitanja i dajemo dovoljno vremena da razmisle o odgovoru. Primjer evaluacijskog listića za djecu možete preuzeti putem QR koda koji se nalazi u rubrici Dodatni resursi i prilagoditi ga svojoj skupini.

2 Ideje za "provjeru" usvojenih koncepata možete pronaći u priručniku za roditelje predškolaraca Djeca u digitalnom okruženju, Roditelji u akciji, 2024. QR kod za preuzimanje pdf verzije priručnika pronaći ćete u poglavlju Dodatni resursi

EVALUACIJSKI LISTIĆ

TEMA: Sigurno i odgovorno na internetu (za predškolarce)

MJESTO I VRIJEME ODRŽAVANJA _____

IZVOĐAČ/ICA _____

1. Kako ti se svidjela radionica?



Jako mi se svidjela



Neke stvari su mi se svidjele



Nije mi se svidjela

2. Kako si se osjećao/la na radionici?



Dobro, bilo je zabavno



Tako-tako



Loše, bilo je dosadno

3. Koliko si naučio/la na ovoj radionici?



Puno



Maló



Ništa

Ideje za razgovor i zajednički rad (kao svojevrsna evaluacija usvojenog):

4. Što ti se najviše svidjelo na radionici?

5. Što ti se najmanje svidjelo na radionici?

6. Sjetimo se zajedno pravila ponašanja na internetu.

Evaluacija radionica za roditelje

Za radionice s roditeljima korisno je podijeliti kratak anonimni upitnik s procjenom relevantnosti teme, korisnosti sadržaja i prijedlozima za buduće teme. Dodatno se mogu koristiti otvorena pitanja, poput: „Što vam je bilo najkorisnije?“ ili „Što biste voljeli primijeniti kod kuće?“. Neformalne povratne informacije moguće je prikupiti i u svakodnevnoj komunikaciji s roditeljima, kroz razgovor i opažanje njihovog interesa i uključenosti nakon radionice.

Evaluacijom radionice za roditelje mjerimo zanimljivost i atraktivnost teme, korisnost predstavljenih sadržaja, koliko je sveobuhvatno obrađena pojedina tema, je li način izlaganja teme bio zanimljiv roditeljima te u kolikoj su mjeri već bili upoznati s temom. Također, dajemo prostora roditeljima za komentar i prijedloge o tome kako poboljšati samu radionicu i koje teme uključiti u daljnji rad s njima.

Primjer evaluacijskog listića za roditelje možete preuzeti putem QR koda koji se nalazi u rubrici Dodatni resursi i prilagoditi ga svojoj skupini.

Evaluacija može uključivati i samorefleksiju voditeljica radionica te povremenu međusobnu razmjenu iskustava kroz peer evaluaciju. Također, važno je pratiti koje su teme izazvale najveći interes i angažman djece i roditelja kako bi se sadržaji u budućnosti dodatno prilagodili njihovim stvarnim potrebama i interesima.

Dodatni resursi

Digitalna tehnologija i okruženje u kojem djeca odrastaju neprestano se mijenjaju i razvijaju. Upravo zato odrasli – roditelji, odgojiteljice, stručne suradnice i učiteljice – imaju važan zadatak: ostati informirani i znatiželjnim pogledom pratiti promjene, kako bi mogli biti pouzdani suputnici djeci u digitalnom svijetu. Ne zato da znaju sve, već da pokažu da su tu – spremni učiti, podržati i zajedno graditi sigurno, odgovorno i smisleno digitalno djetinjstvo.

Za početak vašeg putovanja kroz teme digitalne tehnologije koje su važne za sigurno odrastanje djece i digitalnu dobrobit i ravnotežu čitave obitelji, preporučujemo Rodine e-tečajeve kojima možete pristupiti preko Rodine platforme za e-učenje: edukacija.roda.hr

U tri trenutno dostupna e-tečaja: **Digitalna pismenost od vrtića**, **Djeca i vrijeme pred ekranima** i **Tehnoferencija - kako digitalna tehnologija remeti odnos djeteta i roditelja**, uz korisne edukativne sadržaje pronaći ćete prijedloge za rad s djecom i roditeljima, obrazac za planiranje radionice s roditeljima i prijedloge za daljnje čitanje i nadograđivanje znanja.



Svoja znanja možete nadograđivati kroz brojne web stranice, prateći rad Rode i drugih organizacija koje se bave ovim temama. Korisne izvore na hrvatskom jeziku okupile smo na jednom mjestu. Pristupite im skenirajući pripadajući QR kod.



Rodini e-tečajevi za stručnjak(inj)e



Rodin vodič za roditelje predškolaraca
Djeca u digitalnom okruženju



Rodini edukativni tekstovi



Rodina interaktivna slikovnica



O Rodinim projektima Razmisli pa klikni



Ostale preporuke, evaluacijski listići i korisni dokumenti



Digitalno okruženje
je neizbježan dio života djece – prihvatimo
ga, učimo ga razumjeti i zajedno im pružimo
znanja i alate za izgradnju digitalne dobrobiti
i ravnoteže.



*Veselit će nas čuti vaše dojmove, prijedloge za
daljnji rad, ideje za suradnju ili komentare na
ovaj priručnik.*



*Pišite nam na **roditeljstvo@roda.hr** – vaše
povratne informacije dragocjene su
nam u daljnjem razvijanju sadržaja i
podrške roditeljima, odgojno-obrazovnim
djelatnicama i djeci.*



Moje bilješke

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Moje bilješke

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....